

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

טו.

עין משפט נר מצוה

סח א מיי פ"כ מהל
שנת הל' ג'
סו ב מיי פ"ט מהל'
תמוזות הל' ז (ט"ו)
פ"י (שלא):
סז ג מיי פ"כ מהל' שנת
להל' ג סגנ לאחין סה
טו"ע פ"ד י"ד פ"י קנא סעף
ד:

רבינו הגנאל

ופרקי כיון דהבנה לא
רבעה דאמרי משפיה דרב
עובד כוכבים חס על
בהמה (שלא) תיעקר
ואינו רוביה: פ"ב וסכ"ב
אין מוכרין להם בהמה
גסה. מאי טעמא נהי
לדריבעה לא חישי עבדי
בה מלאכה בשבת והתורה
אמרה למפני יגוד שורך
וגר ואמרין מכדי לא
אזרח רחמנא הנחא אלא
בבהמתו של ישראל אבל
עובד כוכבים כיון דבונה
קנייה בהמת עובד כוכבים
היא ליעבד בה מאי
דבעי ודחי' גווי' מכירה
אטו שכירות ואטו שאלה
בדמהת ישראל היא.
ומקשי' שכירות ושאלה
נמי כל ימי שכירותה
וכל ימי שאלתה כמכורה
היא וקנאה עובד כוכבים
אלא גזירה משום נסיוני
פ"י מכרה לו על מנת
שינאה אותה ואם לא
תישר בעיני יחידהה לו
חישי' דלמא אחי במילי
שבתא סמוך לשקיעת
החמה וא"ל עובד כוכבים
לישראלת לא נסיה ושמה
לקליה ואולה מחמתיה
ונמצא כחמור בשבת
ואסרו. ומקשי' ושכירות
מי קניא והתנן אין במקום
שאמרו להשכיר לא לבית
דירה אמרו מפני שמכנים
עבודת כוכבים לוחכה ואי
ס"ד שכירות קנייה עובד
כוכבים כי קא מעייל
בביתיה קא מעייל. ותוב
נתן כהן ששכר פרה
מישראל אצ"פ שחיבי'
קנייה אמאי לא יאכילנה
כרשיני תרומה ואי ס"ד
אין מוכרין קנייה ואמרין
השתא דאמרת שכירות
לא קנייה גזירה אטו שכירות
אטו נסיוני: רב אחאי
שרא לזבונא חמרא אבב
ספסירא. אמר מאי איכא
למחש או משום נסיוני
הא לא ידעה ליה לקליה
דאולא מחמתיה אי משום
שאלה ושכירי' ספסירא
כיון דלפי (ל) שעתיה
הוא מוכרין לא מושיל
ולא מוגר ועוד משום
דלא נגלו מומי דבהמה:
ירושל' עבר ומכר
קונסין אותו כשם שקונסין
להלכה כך קונסין למנהג.
חד בר זבן גמלא. אתא
עובדא קמי ריש לקיש
וקנייה (ג) בדי פלא בבין
דיחורו גמלא. אמר ר' בון
לפרסור קנא והוון צווחין
לבריה ברא דמסטרס
לארמאי: רב הונא זבן
פרה לעובד כוכבים א"ל
רב חסדא מאי [טעמא]
עבד מר הכי אמר ליה
אימור לשחיטה קנאה

ושמעה לקליה ואולא מחמתיה. וא"ת ל"ל טעמא דמחמיר תיפוק
ליה משום שזימת בהמתו לחוד ואור"י דמשום שזימת
בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דליה זיה אסור כי אס לפי
שעה משום נסיוני ודוקא שאלה או שכירות אסרינן משום שזימת
בהמתו משום דעושה כל השנת אכל
משום נסיוני דאין צו אסור אלא לפי
שעה לא אסרי' אי לאו טעמא דמחמיר
דחמיר טפי: ישראל' ששכר פרה
מכהן יאכילנה כרשיני תרומה. נראה
לר"י דמיייר באין מוזותיה על ישראל
אלא על כהן מדלח קמני אע"פ
שמוזותיה עליו דקמני כסיפא ועוד
דאס היו על ישראל אדדייק מסיפא
דשכירות לא קניא לידוק מרישא וניחא
נמי שיכול להאכילה כרשיני תרומה
כיון שמוזותיה על הכהן ואין כהן חשש:
והשתא דאמרת שכירות לא
קניא. הכל מסקינן דשכירות לא קניא
וקשה דפרק הוה (ב"מ דף טו: ושם
ד"ה והא) מסיק דשכירות יש לה
אונאה מדכתיב ובי תמכרו ממכר
לעמיתך ולא כתיב וכי תמכרו ממכר
לעולם אלמא ממכר קרינן ליה וי"ל
דמאי דממכר קרינא ליה לפי שעה
היינו דוקא לגבי אונאה דכתיב ממכר
דשכירות הוא דלא קניא:
שרא ליה לזבונא אידא דספסירא.

מימה אמאי לא אסרינן
משום דשכירות צנית העובד כוכבים
יקצרו שהעבדים עמנן מכרהו לו
ואתי למישרי צבעלים מידי דהוה
לשכורה לרצון כדפרישי' צמתי' וי"ל
דספסירא קלא אית ליה והר"ר שמעי'
פירש דהוה גזרה לגזרה גזרה ספסירא
אטו צעל הציית וצעה"ג גופיה אינו אסור
אלא גזרה משום שאלה שכירות ונסיוני:
אימור' אשיחיה זבנה. פ"ה ומתני'
דקמני אין מוכרין מיייר או צבטה
טמאה ואפי' בסתמא או אפי' צטהורה
וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה
קא צעי ליה ורצ"ס פירש בשם רש"י
דהכל דוקא פרה שאין רגילין לעשות
זה מלאכה אכל שורים שרובן למלאכה
אין מוכרין ועגלים וסמיתין נהי דהשתא
לאו צני מלאכה ניהו מ"מ דכשידלו
יהיו צני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש
זה דלדרכה בכל התלמוד משמע דפרות
יותר הן צנות חרישה כדאמרי' בסמוך
דפרה החורשת בשביעית וצ"ק דלפסחים (דף טז:)
היו חרושות צהר השמחה וכן (ב"מ פ"ג) השוכר פרה לחרוש צהר (א)
השולל פרה כי השורים היו נוגחים כדאמרי' (ב"ק מו.) שור שנגח
ואע"ג דאמרי' שורים וצא לרדוף אצני צפ' המוכר פירות (ב"ב פ"ג)
מ"מ אינס ראיס למלאכה כמו פרות כהן נראה לר"ת דבין פרות צין
שורים אמר דלשחיטה וצניניהו ומתני' דקמני בהמה גסה היינו בהמה
טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קצעי להו דאילו לשחיטה
לא היה טורח לקנותם ולגדלם וסמיתין נמי לרבותא נקט דאע"ג
דקמני לא חוו למלאכה אסור למכרם וקשה על פירוש ר"ת דלקמן
(דף טז.) כי צעי שור של פטום מהו משמע הא שאר שורים אסרי
ואור"י לעולם שאר שורים מותרים אכל התלמוד מסופק כי אולי
יש להחמיר צבור פטום משום דכי משהי ליה עבד מלאכה על חל
תריז וא"כ ראיז הוא למלאכה יותר משורים אחרים ור"ת פירש שור
פטום לאו מפותם עדיין הוא אלא עומד להתפטם ולכן הוא שואל כי
שמה יש לאסור צו יותר משאר שורים דאדמשהי ליה לפטמו מימליך

ור"א אומר אף במקום שאסרו לייחד. דקמני בהמה דאין מעמידין
התירו למכור דיחוד בכל מקום אסור משום מכשול דרביעה ולא
צמנהגא תליא מילתא אכל צמכירה ליכא למיחש לרביעה דעובד
כוכבים חס על בהמתו מלרבעה מאחר שקנאה כדי שלא תעקר
שעשית עקורה ברביעי הלכך צמנהגא
תליא מילתא היכא דאחמור עלייהו
דלא מוזני אחמור והיכא דלא אחמור
שני ולגזי העמדת צמנהג צמודקאות
של עובדי כוכבים שהצמנהג של ישראל
היא אין העובד כוכבים חס עליה
מלרבעה וקא עבר אלפני עור לא
תמן מכשול' והכי אסור: ואף רב
הדר ציה. וקסבר כר"א: ופי דרביעה
לא חישינן. דעובד כוכבים חס על
בהמתו שלא תעקר: כיון דזונה קנייה.
ואינה של ישראל. ומשום דלפני עור לא
תמן מכשול לא קעבר דזני נח לא
נלטו על השזימה אכל גזי רביעה
ליכא למימר הכי משום דהתם קעבר
אלפני עור לא תמן מכשול (ויקרא טו)
לפי שבני נח נלטו על הרביעה" אכל
על השזימה לא נלטו צני נח ומה
שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים
שעה לי כן וכו' משום ממנוח הפלך
ודבר דבר (ישעיה נח) דבור אסור"י:
גורה משום שאלה. אי שרינן לזבני
בהמה גסה ולא חישינן למאי דעבדה
מלאכה שצבת אחי הוא לאשולי
בהמתו לעובד כוכבים ועבד צה
מלאכה שצבת וקא עבר בלאו דכתיב
(דברים ה) לא תעשה כל מלאכה וגו'
וכל בהמתך דהשתא בהמת ישראל
היא ומלווה הוא על שזימתה: שאלה
קניי'. למי שאלת' דכיון דחייב צאונסין
הכי היא שלו: נסיוני. מנסה לה אי
אולא ספיר כשהיא טעונה: ואולא
מחמיר. מחמת קולו שהיא מוכרת
והולכת: מחמיר לא שייך למימר אלא
צמנהג הטעונה משאחי ופעמים שנותן
עליה משא' לנסותה אם הולכת יפה
וה"ל מחמיר שצבת ואיכא למ"ד דפרק
צמרא במסכת שבת (דף קנז.) דחייב
חטאת והתם פלוגתא: אף במקום.

הכי קמני צמתי' אין משכירין להן
צמית כצ"י אכל צמור' משכירין אף
במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה
לצית העצים לצית האולרות מפני
שמכנים לוחכה עבודת כוכבים: ואי
שכירות קנייא. מאי איכפת ליה לישראל אם עייל לה עובד כוכבים
עבודת כוכבים בדידה קא מעייל: יאכילנה כרשיני תרומה. אע"פ
שמוזותיה עליו אינו גולן אם האכילה תרומת כהן לפי שתרומה ממון
שאלו לא תובענה היא ששכיר נותנה לכל כהן שירצה ואם רצה היה
יכול לימנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא ינחל ליה
ומחיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה דמה לו להקפיד והלא אינה
מיוחדת לו לפיכך מתוך (ט) שידע שנותן לבהמתו מאותן כרשיני הרבה
צעין יפה יותר משאילו היה שלו ינחל ליה ואינו גולן אי נמי שפלו לו
מזית אבי אמו כהן: לא יאכילנה כרשיני תרומה. לפי שאינה שלו ואינו
יכול להאכילה תרומה אלא לבהמתו קניית כספו: אידא דספסירא. ע"י
סרסור ישראל והמוכר נמי ישראל: ועוד דלא מגני מומא. כיון דהוא
למכרה לקחה אינו רוצה שידוע בה מוס שזה הלכך לא מושיל ולא מוגיר:
אימור לשחיטה וצנה. ותלינן לקולא ומתניתין צמנהג טמאה אפילו
בסתמא א"ג צטהורה וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קאי:
ומנא

ועבד ציה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה וצנה מ"מ ניהוש שמא ירביעה קודם
כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכח
היא ולא גזר ציה רצון והשתא חזינן דלכ"ע צין לרצ"ס
לעובדי כוכבים וגם מסוסים נמי יש לתמוה דבשילח אותן שאין מיוחדים
אלא לרביעה ואע"כ יש לתמוה צמה היו סומכין למכור עגלים וסמיתין
המתיר כסום לפי שעושה צו מלאכה שאין צה אסור דאורייתא ומטעם
מלאכה כוכבים מפרש שקוהו בצביל מלאכת חרישה ומשיכת קרון קשיא
ו"ל דלפי מסקנת התלמוד דשרי למוזנן אידא דספסירא ומפרש טעמא
משום דלא ידעה ליה לקליה ניהא דגם בהמות שלנו אינן מכירות
צקולנו וליכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשילם ולהשכירם מהיו
מחמתם שזיהו הרבה יהודים ציחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו
נרץ לה היה מוכרה לחצירו ולא היה מפסידה אכל עתה מה יעשה
שלא ימנא למכור יפסידנה ולכן נהגו הגאונים שצגולה היתר צדצר
וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי נמי לא מוזנן ומשני
אי"ה א"ל אכל כיון דאי"ה שרי ופסק רבינו צרוך דלפי זה אין
להמיר אלא כשקונה הסוס לזרוך עמנו ומנלך עליו למכרו דאם
לא ימכרו יפסיד אכל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא
יקחם ולא יפסיד בהם:

תורה אור השלם

1. וְלֹא תִבְרֵא חוֹעֵבָה אֶל בִּיתְךָ וְהִיִּית חֵרֶם בְּמִדְוָה שֶׁקָּץ תִּשְׁקָצֶנּוּ וְתֵבַב תִּתְעַבְּבוּ כִּי חֵרֶם רְדוּא: דברים טו ז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ושמעה וכו' החמיר שפי. עין משפחה דביע"ט סי' כד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אומר וכו' למרש צהר בפרק השואל:

הגהות מהר"ב

א) תוס' ד"ה אומר לחשיתה וכו' ומשני אי אפשר ה"ר אכל מנת אכל ממק:

מוסף רש"י

שלא תעקר. נעשית עקרה, הלכך לא רבע לה אכל אדתינן אכל חייש כשעומדת צמודקי (קטן ב"ב). והמוכרין אחר בהמתו. מנהג ממוז טעונה קרוי מחמיר (שבת קנז). לא לבית דירה אמרו. לא לצית דירה המירו אלא להעמיד צו בהמות ועצים ולא שידור הוא צה (ספסירא ט).